

Jedynе pismo polskie w Brazylii

Słowo rektora

Czcigodni Księża, Drogie Siostry, Szanowni przedstawiciele społeczności polonijnej!

Przekazujemy Wam ostatni numer naszego polonijnego periodyku, jaki ukazuje się w kończącym się już 2013 r. Czas, jaki upłynął od ukazania się ostatniego „Echa” naznaczony był wieloma ważnymi wydarzeniami. Pragniemy zasygnalizować w tym numerze to,

co było w naszym polskim i polonijnym życiu, w minionym okresie. Jako pierwszy tekst zamieszczamy przesłanie Prymasa Polski do Polonii na Boże Narodzenie! Zapraszamy do wnikliwej lektury listu J. E. Arcybiskupa Metropolity Gnieźnieńskiego i Duchowego Protektora Polonii! Anonsujemy z dużą dozą radości i satysfakcji, że Polska weszła do brazylijskiego programu „Nauka bez granic”. W październiku odbywały się w Porto Alegre światowe zawody seniorów w lekkoatletyce, w których brali udział sportowcy z Polski. Z radością informujemy o nominowaniu prof. Henryka Siewierskiego ze stołecznej Brasiлии do najważniejszej brazylijskiej nagrody literackiej. Obszerłą część tego numeru zawiera reportaż przybliżający przebieg wizyty duszpasterskiej Prymasa Polski wśród Polonii brazylijskiej. Z okazji 60 lat Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii. otrzymaliśmy wiele życzeń i listów. W niniejszym numerze zamieszczamy błogosławieństwo Ojca św. Franciszka, przesłanie J. E. Arcybiskupa Giovanni d’ Aniello - Nuncjusza Apostolskiego w Brazylii oraz J. E. Biskupa Romualda M. Kujawskiego - ordynariusza diecezji Porto Nacional, w stanie Tocantins. Polecam także informację o wykładzie prof. Henryka Siewierskiego o polskiej poezji współczesnej w Brazylii.

Na zbliżające się Święta Bożego Narodzenia w imieniu całej wspólnoty polonijnej składam najlepsze życzenie: Ich Ekscelemjom naszym Biskupom posługującym i spalającym się z oddaniem w wielu brazylijskich diecezjach, Czcigodnym Kapłanom diecezjalnym i zakonnym, Drogim Siostronom zakonnym pełniących ofiarnie i z miłością różne zadania w tym żywym i dynamicznym Kościele Kraju Krzyża Świętego,

Ich Ekscelemjom Dyplomatom: Panu Ambasadrowi, Panom Konsulom Generalnym, Konsulom oraz wszystkim pracującym w Ambasadzie i Konsulatach RP, Rodakom z Polski, którzy pracują w różnych przedsiębiorstwach na terenie Brazylii, Liderom polonijnym, ich rodzinom i wspólnotom oraz tym wszystkim Osobom, które będą miały możliwość zetknięcia się z naszym pismem wydawanym po polsku w Brazylii: niech Dobry Bóg udzieli Wam łaski Pokoju i duchowej Radości na czas przeżywania Świąt Bożego Narodzenia! Wielu z nas spędzać będzie, po raz kolejny, te ważne święta i wyrażające się w bogactwie naszych polskich tradycji, w oddaleniu od Ojczyzny, Rodziny, Bliskich! Niech sam Chrystus Pan wypełni Wasze Serca swoją obecnością byście nie odczuwali bolesnego osamotnienia! Niech Maryja, Matka naszego Zbawiciela otoczy Was swym macierzyńskim płaszczem na wszystkie dni nadchodzącego 2014 roku! Zdrowia, radości, pokoju i realizacji dobrych zamierzeń! Uprzejmie proszę o przyjęcie w darze świątecznym i noworocznym mojej pokornej modlitwy i pamięci podczas sprawowania Eucharystii! Z wyrazami świątecznych pozdrowień i szczególnej łączności -

– ks. *Zdzisław Malczewski SChr*
rektor Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii

*W Nim było życie,
A życie było światłością ludzi,
A światłość w ciemności świeci,
I ciemność jej nie ogarnęła (J 1,4-5)*

**Umiłowani Rodacy mieszkający
w różnych zakątkach świata,
Drodzy Duszpasterze polonijni!**

Z woli Pana czasu i wieczności dane jest nam radować się z pamiętki historycznych narodzin naszego Zbawiciela – Jezusa Chrystusa. Kolejny raz w naszym życiu stajemy zadziwieni wobec niepojętej tajemnicy: Bóg stał się czło-

wiekim; Ten, który nas stworzył, sam przyjął naszą naturę; Pan wszechświata, do którego wszystko należy, przyszedł na ziemię ubogi, biedny i opuszczony; Ten, który nie ma granic, zamknął się w ramach czasu i przestrzeni.

Tak! Bóg narodził się jako człowiek i narodził się dla człowieka. Jak pisał św. Paweł: *dla was stał się ubogim, aby was ubóstwem swoim ubogacić* (2 Kor 8,9). Jezus zamieszkał między nami, aby nas obdarzyć wspaniałymi darami: życiem i światłością. Jan Ewangelista mówił, że *w Nim było życie, a życie było światłością ludzi, a światłość w ciemności świeci i ciemność jej nie ogarnęła* (J 1,4-5).

Chrystus-Słowo jest mocą, która stwarza i podtrzymuje wszelkie życie fizyczne i duchowe w całym wszechświecie. Prawdziwe życie od samego początku jest związane ze słuchaniem Słowa (por. Rdz 2,16), bo słuchając Boga pozostajemy z Nim w komunii i mamy udział w pełni Jego życia. Jezus mówił przeciw: *Ja jestem życiem* (J 14,6), przyszedłem, aby ludzie *mieli życie w obfitości* (J 10,10). Tego życia nie można jednak zdobyć samemu, bo jest ono darem odwiecznego Ojca danym tym, którzy wierzą w Słowo, które stało się ciałem.

Człowiek jednak może powiedzieć Bogu: „Nie” i odrzucić dar Jego życia. Z grzechu, czyli z odrzucenia objawiającego się Boga, rodzi się ciemność moralna i duchowa, która bierze człowieka w niewolę i wciągając go ostatecznie w całkowitą destrukcję. Świat ciemności, zbuntowany przeciw Bogu, jest z jednej strony niezdolny do przyjęcia światłości Słowa, ale z drugiej strony nie jest w stanie jej pokonać. Bo to właśnie mocą wcielonego Słowa dokonuje się zwycięstwo Boga nad pierwotną ciemnością. Jedyną Światłością, która wydobywa nas z ciemności grzechu i śmierci, jest Chrystus (por. J 8,12). *Bóg, Ten, który rozkazał ciemnościom, by zajaśniały światłem, zabłysnął w naszych sercach, by oślnić nas jasnością poznania chwaly Bożej na obliczu Chrystusa* (2 Kor 4,6).

Drodzy Bracia i Siostry!

Wpatrując się w postać Dzieciątka Jezus złożonego w betlejemskim żłobie zadajemy sobie pytanie, w jakim sensie jest On dla nas życiem, w jakim sensie jest On dla nas światłem?

Świętując Boże Narodzenie trzeba nam się zastanowić, jak my podchodzimy do życia i jakie jest nasze odniesienie do tego wielkiego Bożego daru. Trzeba to uczynić tym bardziej, że w świecie, w którym przyszło nam żyć i pracować, brat ciągle zabija swego brata, a matka nie pozwala urodzić się swemu dziecku; ludzie dla własnej wygody godzą się na „pozbywanie się” starych i chorych, bo uważają ich za niepotrzeb-

ny balast; życie człowieka jest mniej cenione niż dobra tego świata...

A tymczasem Chrystus przychodząc na świat dowartościował życie i pragnie, abyśmy dzięki Jego życiu rozumieli sens i wartość naszego życia. Chrystus – Nowe Życie, pragnie ożywić nas na nowo, a uroczystość Jego narodzenia jest dla nas, wierzących, świętem życia.

Drugim darem, jaki daje nam Nowonarodzony jest światłość. Chrystus sam jest naszym światłem. Jego narodzenie rozświetliło mroki ciemności, zła i grzechu. Była to światłość, która *w ciemności świeci i ciemność jej nie ogarnęła* (J 1,5). Bez tej Światłości nie ma szczęśliwego i udanego życia. To Jezus – Światłość, proponuje nam pewną drogę nieomylnie prowadzącą do nieba.

Drodzy Rodacy!

Przez adwentowy trud, przez sakrament pokuty i pojednania, przygotowaliście Jezusowi miejsce w Waszych sercach. Nie pozwólcie, aby Pan kiedykolwiek odszedł od Was zasmucony i odrzucony. Nie dopuście, by Waszym życiem rządziły ciemności grzechu. Niech każdy dzień, tam – gdzie przyszło Wam żyć i pracować – będzie okazją do rodzenia się Jezusa w Waszych sercach, a dzięki świadectwu Waszej wiary – w sercach Waszych braci i sióstr.

Jako Prymas Polski i duchowy opiekun Polonii łamię się z każdym z Was wigilijnym oplatkiem i życzę, abyście korzystali z tych darów, jakie przyniósł na ziemię Boży Syn i wnosili swój cenny wkład w poszanowanie godności życia własnego i każdego człowieka. Niech cud Bożego Narodzenia trwa nieustannie, a Boże Dziecię hojnie błogosławi tym, którzy w Niego wierzą i w Nim pokładają nadzieję.

Radosnych Świąt Bożego Narodzenia
i szczęśliwego Nowego Roku Pańskiego!

+ Józef Kowalczyk
Arcybiskup Metropolita Gnieźnieński
Prymas Polski

Gniezno, Boże Narodzenie 2013 r.

Polska w brazylijskim programie „Nauka bez granic”

Od 20 do 22 października przebywała w Brazylii delegacja rektorów polskich uczelni wyższych w składzie: prof. Wiesław Banyś - przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), prof. Stanisław Bielecki, rektor Politechniki Łódzkiej i wiceprzewodniczący KRASP, oraz prof. Marcin Pałysz, rektor Uniwersytetu Warszawskiego i wiceprzewodniczący Konferencji Rektorów Uniwer-

sytetów Polskich (KRUP). Polska delegacja spotkała się z kierownictwem brazylijskiej instytucji CNPq (Krajowej Rady Rozwoju Naukowego i Technologicznego), by uwieńczyć negocjacje związane z przystąpieniem Polski do brazylijskiego programu stypendialnego „Nauka bez granic”. W programie przewidziane było również spotkanie z rektorem Universidade de Brasilia (UnB) oraz z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji oraz Ministerstwa Nauki, Techniki i Innowacji. Wizyta polskiej delegacji jest początkiem szerokiej kampanii promocyjno-informacyjnej na temat polskich instytucji szkolnictwa wyższego, która będzie realizowana przez Ambasadę RP w najbliższych miesiącach.

Polscy seniorzy w lekkoatletyce

15 października br. w Porto Alegre odbyła się uroczystość otwierająca światowe zawody seniorów w lekkoatletyce. Ceremonia połączona była defiladą osiemdziesięciu dwóch delegacji oraz zaprzysiężeniem sportowców odbyła się w stanowym centrum treningów sportowców, CETE, w stolicy stanu Rio Grande do Sul. Polska delegacja składała się z dwudziestu dziewięciu sportowców w wieku od 40 do 83 lat.

Polak nominowany do najważniejszej brazylijskiej nagrody literackiej

Prof. Henryk Siewierski jest jednym z finalistów nagrody Jabuti 2013 za przekład książki "Dzieła zebrane Brunona Schulza". Nagroda Jabuti to najważniejsze brazylijskie wyróżnienie literackie, które od 1959 r. przyznawane jest najwybitniejszym postaciom brazylijskiej sceny literackiej. Wśród tegorocznych finalistów znalazł się Henryk Siewierski - profesor tytularny w Instytucie Literatury na Universidade de Brasilia (UnB), koordynator Katedry studiów polskich im. Cypriana Norwida na Uniwersytecie w Brasili (UnB), popularyzator literatury polskiej w Brazylii, tłumacz literatury i pisarz. Nominację do nagrody zagwarantowało mu przekład z języka polskiego na portugalski dzieł zebranych Brunona Schulza, wydany przez wydawnictwo Cosac Naify w 2012 r. por tytułem „Ficção completa de Bruno Schulz”. Prof. Henryk Siewierski urodził się w 1951 r. we Wrocławiu. Studiował w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie był asystentem i adiunktem, i gdzie zdobył tytuł doktora. W latach 1981-1985 był lektorem języka polskiego w Uniwersytecie Lizbońskim. Od roku 1986 mieszka w Brazylii. Jest profesorem literatury porównawczej na Universidade de Brasilia. Opublikował m.in. „Spotkanie narodów” (1984), „Jak dostałem Brazylię w prezencie” (1998), „História da Literatura Polonesa” (2000), „Raj nie do utracenia. Ama-

zońskie silva rerum” (2006). Przetłumaczył na język portugalski dzieła Brunona Schulza, Cypriana Norwida, Bronisława Geremka, Czesława Miłosza, Wisławy Szymborskiej, Andrzeja Szczypiorskiego, Tomka Tryzny, Leszka Kołakowskiego. *Za: portalem Ambasady RP w Brasili*

Prymas Polski z wizytą duszpasterską wśród Polonii brazylijskiej

Od 5 do 17 listopada br. Prymas Polski arcybiskup Józef Kowalczyk przebywał z oficjalną wizytą duszpasterską wśród Polonii brazylijskiej. Duchowy Opiekun Polskiej Emigracji przybył do Brazylii na zaproszenie rektora Polskiej Misji Katolickiej. Arcybiskup Gnieźnieński spotykał się ze wspólnotami polonijnymi żyjącymi w metropoliach brazylijskich, a także obecnymi w głębi tego gościnnego kraju, który w przeszłości stał się dla tysięcy Polaków perspektywą życia w wolności i możliwością zdobywania chleba na każdy dzień. Prymasowi towarzyszył ks. Tadeusz Gerlach, jego sekretarz.

Głównym celem przybycia Arcybiskupa Metropolity Gnieźnieńskiego Józefa Kowalczyka, Prymasa Polski do Polonii brazylijskiej było przewodniczenie uroczystością związaną z 60. leciem Polskiej Misji Katolickiej.

Powitanie Prymasa Polski na lotnisku w Kurytybie

5 listopada br. Prymas Polski, w towarzystwie swojego sekretarza ks. Tadeusza Gerlacha, przyleciał do Kurytyby. Protektor Duchowy Polskiej Emigracji został przyjęty w sali VIP lotniska. Konsul Generalny RP p. Marek Makowski, Konsul p. Jacek Szczeniowski, sekretarz Konsulatu p. Paulo Cesar Kochanny oraz ks. Zdzisław Malczewski TChr - rektor Polskiej Misji Katolickiej w Bazylii, powitali Dostojnego Gościa - dzięki staraniom Konsulatu Generalnego RP i uprzejmości kierownictwa lotniska - wewnątrz pomieszczeń lotniska. Po rozmowie przy kawie w sali VIP J. E. Prymas Polski został przewieziony do domu parafialnego przy parafii św. Jana Chrzyciela, w dzielnicy Tingui.

J. E. Arcybiskup Metropolita Gniezna został przywitany w biurze parafialnym przez ks. Alojzego Laimanna SChr oraz pracownice naszej parafii. Prymasowi wręczono bukiet białoczerwonych goździków. Na czas pobytu w Kurytybie Prymas Polski był gościem parafii św. Jana, gdzie rektor PMK pełni posługę proboszcza.

Duchowy Opiekun Polonii w Porto Alegre

W sali VIP na lotnisku w Porto Alegre z liderami Polonii

W środę, 6 listopada, Prymas Polski udał się do Porto Alegre, gdzie odwiedził tamtejszą katedrę i odwiedził polskie stoisko na targach książki. Wieczorem odprawił Mszę św. w kaplicy pw. Matki Bożej Częstochowskiej stanowiącej po dziś dzień centrum życia religijnego mieszkającej w mieście Polonii.

Zaszczycili swoją obecnością to szczególne miejsce dla Polonii portoalegreńskiej: ar-

cybiskup Dadeus Grings - administrator apostołski Porto Alegre, kilku kapłanów oraz stały diakon polskiego pochodzenia.

Wśród uczestników Eucharystii byli potomkowie Polaków z miejscowości oddalonych od Porto Alegre nawet o 200 kilometrów. Nadal zachowują oni pamięć o przodkach i pielęgnują polską tradycję i kulturę. W homilii metropolita gnieźnieński, przypominając nauczanie bł. Jana Pawła II, prosił rodaków o umacnianie wiary i jednoznaczne opowiedzenie się za Chrystusem.

„Los postawił Was na brazylijskiej ziemi. Tutaj jesteście świadkami Chrystusa, tutaj wyznajecie Waszą wiarę, tutaj budujecie Wasze więzi i poczucie braterstwa. Również tutaj jesteście uczniami Chrystusa, uczniami, którym On stawia bardzo konkretne wymagania, uczniami, wobec których nie ukrywa swoich oczekiwań” – mówił Prymas. Życzył również uczestnikom Eucharystii, aby „na brazylijskiej ziemi stawali się czytelnymi znakami miłości”. „Niech przykład Jasnogórskiej Pani pociąga Was i zachęca do pięknego życia. Jesteście potrzebni także tutaj, jako córki i synowie polskiego narodu, ale również jako niezłomni świadkowie Chrystusowej miłości” – mówił Prymas.

Po uroczystej Eucharystii starsi rodacy, przedstawiciele młodego pokolenia polonijnego mieli możliwość rozmowy z Prymasem Polski.

Od prawej: abp Dadeus Grings, Prymas Polski, Wilson Rodycz – konsul honorowy RP.

Organizatorzy przyjęcia Protektora Polonii zorganizowali uroczystą kolację w restauracji „Polska” należącej do Państwa Kowalczyków,

gdzie tradycyjnie powitano Prymasa Polski chlebem i solą.

Przyjemnie było przysłuchiwać się prowadzonym rozmowom w dwóch językach. To przejaw przenikania się dwóch kultur, o których mówił Prymas Polski do Polonii w kościele Pani Jasnogórskiej.

Wszystkim osobom, które z wielkim sercem i oddaniem zaangażowały się w przygotowanie spotkania Prymasa Polski w stolicy stanu Rio Grande do Sul wyrażam serdeczne podziękowanie. W osobach: Wilsona Rodycza – konsula honorowego RP, dr Vitoldo Królikowskiego – przedstawiciela kapelanii polskiej, Paula F. Ratkiewicza – prezesa Towarzystwa „Polonia” szczerze podziękowanie kieruję do wszystkich, którzy przyczynili się tego, aby Eucharystia była sprawowana godnie i uroczyście. Chór swoim śpiewem upiększył sprawowaną liturgię. Wdzięczność dla właścicieli restauracji „Polska” oraz tych wszystkich, którzy wpłynęli na stworzenie klimatu braterskiego spotkania. Nie mogę zapomnieć o tych, którzy zadbali także o to, aby Prymas Polski poznał ważniejsze miejsca kultu i kultury Porto Alegre. Wszystkim składam szczerze Bóg zapłać!

Spotkanie z potomkami polskich emigrantów

spotkał się z potomkami naszych emigrantów.

Prymas Polski abp Józef Kowalczyk 9 listopada br. odwiedził wspólnoty polonijne na przedmieściach São Mateus do Sul i w Rio Claro do Sul. W Água Branca, gdzie mamy świadka polskich zmagających osadniczych, a jest nim ponad stuletni drewniany kościół z przepiękną polichromią, Prymas Polski spotkał się z potomkami naszych emigrantów.

Po powitaniach z miejscowymi duszpasterzami, prefektem municypium São Mateus do Sul, licznie zebranymi Polonusami, udaliśmy się do świątyni, gdzie po modlitwie jeden z duszpasterzy przedstawił Prymasowi Polski historię miejscowej wspólnoty.

Z kolei Protektor Duchowy Polonii zachęcał potomków polskich osadników, aby żyli całym bogactwem duchowym, jakie przywieźli ze sobą ich przodkowie. Prosił, by ni zapominali o wkładzie Polaków i Polonii w rozwój ich Ojczyzny – Brazylii. Prymas Polski wpisał do księgi kościoła następującą dedykację „Niech Bóg bogaty w miłosierdzie błogosławi cała wspólnotę Ludu Bożego, któremu służą gorliwi miejscowi Kapłani. Zapewniam o mojej pamięci w modlitwie. + Józef Kowalczyk, Prymas Polski”.

Przed opuszczeniem świątyni polonijne dzieci wręczyły Prymasowi Polski bogaty kosz wypełniony produktami rolnymi. Przed kościołem była okazja do rozmów i pamiątkowych zdjęć, które Polonusi z pewnością z wielką dumą będą pokazywać swoim dzieciom, wnukom..., osobiście że rozmawiali z Prymasem Polski.

Mieszkający w takich wspólnotach, jak Água Branca i Rio Claro do Sul, Brazylijczycy polskiego pochodzenia są potomkami osadników przybyłych z Polski do Brazylii w XIX wieku. Opuszczali Ojczyznę w poszukiwaniu wolności, pracy i chleba. W stanie Paraná osiedliła się największa ich liczba, prawie 120 tysięcy. Pierwsi osadnicy przybyli na te tereny w grupach w

okresie tzw. gorączki brazylijskiej. Od 1890 r. nastąpił gwałtowny napływ imigrantów polskich z trzech zaborów. Do wybuchu I wojny światowej do Brazylii przybyło ponad 100 tysięcy Polaków. Zakładali polskie osiedla, uprawiali ziemię i kultywowali polskie tradycje. Pamięć o Ojczyźnie przodków do dziś jest w tych wspólnotach zachowywana.

Po spotkaniu z przedstawicielami Polonii udaliśmy się w dalszą drogę przez miasteczko São Mateus do Sul - które w przeszłości było bardzo dynamicznym polskim ośrodkiem rozwijającym szkolnictwo, wpływającym na wspólnoty wiary - do osady Rio Claro do Sul.

Afisz, jaki rozprowadzano w parafii i okolicy, aby zachęcić wiernych do udziału we Mszy św. z Prymasem Polski

Przy zjeździe z drogi federalnej, asfaltowej i na skrzyżowaniu, u początku drogi bitej, oczekiwała na Prymasa Polski delegacja z ks. Andersonem Spegiorin SChr – proboszczem parafii pw. Matki Bożej Różańcowej.

Po przejechaniu około 10 km wyboistą drogą, pozostawiając poza sobą tumany kurzu, zajechaliśmy przed plebanią. Z wszystkich parafii, jakie znam w moim 35. letnim życiu brazylij-

skim, jest to jedyna plebania drewniana. Trzeba oddać Ks. Andersonowi, że zadbał o ten dom, o czym świadczą poczynione zmiany, ukazujące porządek i schludność. Ks. Anderson przyjął Prymasa Polski, towarzyszących mu kapłanów (oprócz sekretarza ks. Tadeusza Gerlacha był z nami ks. prałat Tomasz Gryś – radca Nuncjatury Apostolskiej z Brasílii), seminarzystów z diecezji União da Vitória. Trzeba przyznać, że Gospodarz i pomagające miejscowe kucharki stanęły na wysokości zadania. Obiad był niczym w dalekiej Polsce...

Po krótkim odpoczynku Prymas Polski udzielił obszernego wywiadu dla regionalnego dziennika „Jornal Hoje Centro Sul”, który wychodzi w Iratí – rodzinnym miasteczku ks. Andersona.

Następnie została odprawiona Msza święta koncelebrowana. Uroczysta Eucharystia, oczywiście śpiewana i z kadzidłem, sprawowana była w języku polskim. Wierny lud wypełnił świątynię i uczestniczył w skupieniu i pobożności.

W homilii Duchowy Protektor Polonii wskazał na znaczenia wiary chrześcijańskiej i polskiej kultury, którą przed przeszło stuleciem przywieźli na brazylijską ziemię przodkowie mieszkających tu dziś Polaków. „To, że wiara, polska kultura i tradycja przetrwały tu po dzień dzisiejszy, wzbudza wielki podziw i szacunek” – mówił.

Po zakończonej uroczystej celebracji Eucharystii J. E. Arcybiskup Metropolita Gnieźnieński wykazując wiele cierpliwości, prostoty i dyspozycyjności dawał okazję do rozmów z Polonusami, czy też robienia zdjęć.

Po Mszy św. w miejscowym Domu Ludowym odbyło się spotkanie, podczas którego wystąpił zespół folklorystyczny „Kraków”. Osobiście podziwiałem dzieci, młodzież z tego zespołu, jak z werwą, wysiłkiem, oddaniem - i pewnie – miłością prezentowali przed Prymasem Polski polskie tańce regionalne. Zgodnie z brazylijskim zwyczajem nie mogło zabraknąć przedstawiciela miejscowych władz administracyjnych. Rio Claro do Sul należy do municypium Mallet, oddalonym o jakieś 30 km bitej drogi. Prefekt municypium Rogério da Silva Almeida – chociaż nie będący potomkiem polskich osadników - to jednak przebywający w śródownisku, gdzie pokaźny procent stanowią Polonusi, w swoim przemówieniu skierowanym do Prymasa Polski nie omieszkał co parę zdań wstawiać jakieś polskie słowo.

Po prezentacji zespołu „Kraków” był również czas na pamiątkowe zdjęcia i chwilę rozmowy z Czcigodnym Gościem z Polski.

Z Domu Ludowego powróciliśmy jeszcze na plebanię, na wspólną kolację, po której pożegnawszy gościnnego ks. proboszcza Andersona, udaliśmy się w powrotną drogę do Kurytyby. Po trzech godzinach podróży znaleźliśmy się na plebanii parafii św. Jana Chrzyciela. Chociaż pora była już późna to, jednak poddaliśmy się potrzebie „rodaków rozmowom”, podsumowując bogaty - w przeżycia religijne i polskie – sobotni dzień. Zbliżająca się niedziela to będzie kolejna celebrowanie Eucharystii, nowe przeżycia i nowe świętowanie z udziałem Prymasa Polski.

Potrójna uroczystość polonijna w Kurytybie

Słoneczna, wiosenna pogoda umożliwiła piękne, bogate, duchowe przeżywanie tym wszystkim, którzy przybyli w niedzielę 10 listopada 2013 r. do świątyni pw. Świętego Jana Chrzyciela chrystusowców w Kurytybie.

Uroczysta procesja z domu parafialnego do świątyni rozpoczęła niedzielną, ale nie codzienną uroczystość, której najważniejszym i głównym momentem była celebrowanie Eucharystii. Napisałem niecodzienna uroczystość. Chociażby z tego względu, że wzięło w niej udział dwóch Arcybiskupów Metropolitów. Miejscowy, kurytybski Arcybiskup Moacyr Vitt i Arcybiskup gnieźnieński Józef Kowalczyk, Prymas Polski. Także niecodzienna, gdyż specjalnie przybył z Polski - na uroczysty obchód 60. lecia Polskiej Misji Katolickiej – ks. Ryszard Głowacki SChr przełożony generalny Towarzystwa Chrystusowego. W uroczystościach polonijnych uczestniczył także ks. prałat Tomasz Grys – radca Nuncjatury Apostolskiej, który specjalnie przybył na to świętowanie ze stolicy Brazylii.

Uroczystość w świątyni rozpoczęliśmy odśpiewaniem hymnu Polski i Brazylii. Uświetnił całą liturgię kurytybski chór polonijny Jana Pawła II.

Dostojnego Prymasa Polski oraz inne ważne osobistości prof. Mariano Kawka powitał w języku polskim. Oto tekst tego przemówienia:

„Na początku dzisiejszego świętowania, w imieniu kurytybskiej Polonii, chciałbym skierować słowa serdecznego powitania do Jego Ekscelencji Arcybiskupa Metropolity Józefa Kowalczyka, Prymasa Polski i Opiekuna Duchowego Polskiej Emigracji, którego dzisiaj mamy zaszczyt gościć w tej stolicy brazylijskiej Polonii z racji obchodów 60-lecia Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii. Jego obecność, jak również obecność innych dostojników kościelnych, szczególnie ze Zgromadzenia Towarzystwa Chrystusowego, podkreśla znaczenie tego historycznego wydarzenia.

Do tego religijnego świętowania dołącza się dzisiaj nie mniej ważna i uroczysta 95-ta rocznica odzyskania niepodległości Polski. Do obchodu tej daty dodaje uroczystości i znaczenia obecność przedstawicieli tutejszych władz oraz przedstawiciela polskich władz dyplomatycznych w osobie naszego konsula generalnego p. Marka Makowskiego.

Dzisiejsze świętowanie w tym kościele, obejmujące również 48 lat istnienia tutejszej parafii św. Jana Chrzciciela, nawiązuje do tradycji łączności Polonii brazylijskiej i jej zaangażowania w troskliwą pielęgnację najwyższych wartości kulturalnych, patriotycznych i religijnych, jakie przez osadników polskich zostały zasadzone na tej Ziemi Świętego Krzyża i Krzyża Południa. Są to powody jak najbardziej wystarczające do wzbudzenia satysfakcji i radości w naszych sercach polsko-brazylijskich, które – tutaj zakorzenione – bezustannie zwracają swoje myśli do kraju swoich przodków, któremu dzisiaj przyświeca wolność i możliwość swobodnego życia i rozwijania się w rodzinie krajów europejskich, z czego i my jesteśmy dumni i szczęśliwi. Cieszy nas również obecność wśród nas naszych dostojnych Gości, których serdecznie witamy!!!”

Z kolei arcybiskupa kurytybskiego, przedstawicieli władz cywilnych, sądowniczych, oraz wiernych Brazylijczyków powitał Cesar Głodziński. Dwaj wspomniani Polonusi są

członkami Rady Świeckich przy rektorze PMK w Brazylii. W trakcie powitania dzieci wręczyły kwiaty Hierarchom, Ks. Generałowi, Radcy Nuncjatury Apostolskiej i Ks. Prowincjałowi.

Następnie ks. radca Nuncjatury Apostolskiej ks. prałat Tomasz Gryś odczytał błogosławieństwo papieża Franciszka i specjalne przesłanie arcybiskupa Giovanni d' Aniello - nuncjusza apostolskiego w tym kraju.

Arcybiskup Moacyr Vitti rozpoczął uroczystą liturgię w języku portugalskim, aby z kolei dalszej części przewodniczył Prymas Polski w naszym języku ojczystym. Słowo Boże proklamowane było w dwóch językach.

Po odczytaniu Ewangelii przez ks. Prowincjała Kazimierza Długosza okolicznościowe kazanie wygłosił Prymas Polski. Ks. rektor PMK tłumaczył jego wystąpienie. W kontekście zarysu historii Polskiej Misji Katolickiej, Protektor duchowy Polonii powiedział, że „społeczność polonijna w Brazylii wykazuje aktywność etniczną i nie zapomina o polskich korzeniach”. To obudzenie polskości związane jest z wyborem Jana Pawła II. Kult polskiego papieża rozszerza się coraz bardziej już nie tylko wśród Polonii, ale także u wiernych Brazylijczyków. „Jako Prymas Polski i duchowy opiekun polskiej emigracji pragnę na ręce ks. Ryszarda Głowackiego, przełożonego generalnego Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej, złożyć szczerze wyrazy uznania i podziękowania za Wasz wkład w duszpasterstwo emigracyjne” – dziękował abp Kowalczyk.

Prymas Polski wyraził swoją radość z faktu przebudzenia się ducha polskiego wśród potomków polskich osadników. „Z tego miejsca pragnę zatem podziękować wszystkim osobom i organizacjom, które w jakikolwiek sposób przyczyniają się do wpisania w brazylijską mozaikę etniczną naszej polskiej obecności wraz z jej różnorodnymi przejawami” – mówił arcybiskup Kowalczyk.

W swojej refleksji arcybiskup gnieźnieński nawiązał również do 95. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Jak zaznaczył, liczne pokolenia naszych rodaków przekonały się o tym, jak bardzo trzeba cenić wolność Ojczyzny. Podkreślił wartość miłości do Ojczyzny, która wyraża się w miłości i modlitwie „Ta miłość wyraża się także we współodpowiedzialności nas wszystkich za obecny i przyszły kształt Polski. Każdy z nas, zgodnie ze swoim powołaniem i możliwościami, winien troszczyć się o bezpieczeństwo, siłę, rozwój oraz o mądre, trwałe i odpowiedzialne zagospodarowanie daru wolności w Polsce, naszej Matce” – podkreślił Prymas Polski.

Modlitwa wiernych była wyrażana w języku polskim i portugalskim.

Podczas przygotowania darów przyniesiono do ołtarza symbole nawiązujące do trzech wydarzeń przeżywanych podczas liturgii. Banner z tekstem dekretu ustanawiającego parafię św. Jana Chrzciciela przez arcybiskupa metropolitę Kurytyby – Manuel da Silveira d' Elboux (1950-1970), banner przedstawiający logo PMK i wykaz nazwisk rektorów oraz bukiet białoczerwonych róż wyrażający miłość do Ojczyzny z okazji jej 95. rocznicy Niepodległości.

Przed zakończeniem uroczystej Eucharystii w rektor PMK wyraził wdzięczność Bogu za łaskę przeżywania tych trzech uroczystości: 95. lecia Niepodległości Polski, 60. lecia Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii i 48. lecia parafii świętego Jana Chrzciciela. Należy wyjaśnić, że od chwili powstania parafii w dniu 1 listopada 1965 r. Duszpasterstwo prowadzą kapłani Towarzystwa Chrystusowego. Rektor PMK wyrażając wdzięczność wobec Boga za tyle łask okaza-

nych wobec naszej Ojczyzny, Polonii brazylijskiej i wspólnoty parafialnej podziękował wszystkim za udział w liturgii i zaangażowanie w życie Kościoła i Polonii. Z okazji 60. lecia PMK wręczył okolicznościowy medal upamiętniający ten jubileusz. Oprócz Hierarchów, Ks. Generała, ks. Prowincjała ks. prałata Tomasza z Nuncjatury Apostolskiej medal otrzymało blisko 30 osób zaangażowanych na rzecz promocji wartości i tradycji polskich w Brazylii. Byli wśród nich Brazylijczycy, księża, siostry zakonne, oraz przedstawiciele wspólnoty polonijnej.

Na zakończenie nasz Czcigodny Arcypasterz Moacyr otrzymał książkę poświęconą śp. Ks. Benedyktowi Grzymkowskiemu TChr, a Prymas Polski, Przełożeni zakonni (Ks. Generał, Ks. Prowincjał oraz Ks. Prałat Tomasz z Nuncjatury Apostolskiej otrzymali obrazy z namalowanymi widokami parańskimi na tle słynnych piniorów, o których w konferencjach ascetycznych wspominał (nam przed laty jako nowicjuszom w Ziębicach i seminarzystom w Poznaniu) Sługa Boży O. Ignacy Posadzy tak zafascynowany Brazylią i Polonią brazylijską. Tego „bakcyła” potrafił nam przekazywać ze swoim charakterystycznym poetyckim przekazem za pośrednictwem swego bogatego słownictwa.

Małżonki naszych bardzo ofiarnych i zaangażowanych członków Rady Świeckich przy rektorze PMK wręczały upominki, o których wspominał powyżej. Przy wdzięczności wypowiedzianej słownie przez rektora PMK i wręczaniu upominków następowały burzliwe oklaski licznie

zebranych wiernych na znak akceptacji, szacunku i podziękowania wspomnianym Osobom.

Z kolei arcybiskup Józef Kowalczyk - pod koniec uroczystej Eucharystii - wręczył rektorowi PMK Medal Prymasowski „Za zasługi dla Kościoła i Narodu”.

Po zakończonej uroczystej Eucharystii, która przeciągnęła się do ponad dwóch godzin, udaliśmy się do salonu parafialnego na uroczysty obiad, podczas którego serwowano nam słynne, smaczne churrasco (wołowe, pieczone mięso) oraz inne smakołyki.

Późnym popołudniem towarzyszyłem Prymasowi Polski i Jego sekretarzowi ks. Tadeuszowi złożonej wizycie w naszym Domu Prowincjalnym. Nasz Czcigodny Protektor Duchowy udał się najpierw do kaplicy domowej na modlitwę z nami. Później Prymas Polski odwiedził kościół św. Piotra i Pawła, a także plebanię, po której oprowadził nas ks. Alceu Zembruński SChr – proboszcz i wice-prowincjał w jednej osobie. Po wspólnej kolacji, spotkaniu w sali z naszymi współbraćmi-mieszkańcami Domu oraz gośćmi Dostojny Gość powrócił na nocleg na plebanie w parafii św. Jana Chrzyciela.

Zasłużony dla Kościoła i Narodu

Rektor Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii ks. dr Zdzisław Malczewski TChr został uhonorowany Medalem Prymasowskim „Za zasługi dla Kościoła i Narodu”. Odznaczenie wręczył uhonorowanemu Prymas Polski abp Józef Kowalczyk na zakończenie Mszy św. sprawowanej 10 listopada z okazji 60-lecie Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii. Ks. dr Zdzisław Malczewski otrzymał je za 35-letnią gorliwą posługę duszpa-

sterską wśród brazylijskiej Polonii oraz za aktywną działalność polonijną i publicystyczną. Ks. dr Zdzisław Malczewski urodził się 21 stycznia 1950 roku w Nowym Brzesku koło Krakowa. W 1969 roku wstąpił do Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej, odbywając nowicjat w Ziębicach. W latach 1970-76 studiował filozofię i teologię w Wyższym Seminarium Duchownym (Seminarium Zagraniczne) Towarzystwa Chrystusowego w Poznaniu. W 1976 roku otrzymał święcenia kapłańskie w Poznaniu. Trzy lata później przybył do Brazylii w celu realizacji misji zgromadzenia. Po odbyciu krótkiego kursu języka portugalskiego, został skierowany do parafii pw. św. Anny w Carlos Gomes, w stanie Rio Grande do Sul, gdzie przez kilka miesięcy pracował jako wikariusz, a następnie proboszcz. Był również proboszczem w parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Ijuí – RS, w polskiej parafii personalnej pw. Matki Bożej Jasnogórskiej w Rio de Janeiro oraz prowincjałem Towarzystwa Chrystusowego w Ameryce Południowej. Od 2004 roku jest proboszczem parafii św. Jana Chrzyciela w Kurytybie.

W 2009 roku objął funkcję rektora Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii. W 1995 roku uzyskał doktorat nauk humanistycznych z zakresu historii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Współpracował z Katolicką Agencją Informacyjną, do dziś jest stałym korespondentem

Radia Watykańskiego. Współpracuje z Zakładem Biografistyki Polonijnej we Francji i jest członkiem: Parańskiego Instytutu Historyczno-Geograficznego (Instituto Histórico e Geográfico do Paraná) w Kurytybie, Światowej Rady Badań nad Polonią, Światowego Stowarzyszenia Dziedzictwa Kulturowego Polonii, Akademii Literatury Polskiej i Słowiańskiej im. Adama Mickiewicza oraz Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (Londyn). W latach 1999 – 2009 był redaktorem naczelnym czasopisma studiów polsko-brazylijskich „Projeções” ukazującym się w języku portugalskim w Kurytybie. Pod koniec 2009 roku zaczął organizować wśród Polonii brazylijskiej grupę osób zainteresowanych wydawaniem pisma, które byłoby kontynuatorem czasopisma studiów polsko-brazylijskich „Projeções”. W pierwszym semestrze 2010 roku ukazał się pierwszy numer czasopisma refleksji Brazylija – Polska „Polonicus”. Jako rektor PMK rozpoczął w 2009 roku wydawanie biuletynu „Echo Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii”. Czasopismo ukazuje

się co dwa miesiące i jest wydawane w języku polskim. Jest to jedyne pismo ukazujące się po polsku w Brazylii. Za postawę patriotyczną, zasługi w pracy na rzecz kształtowania właściwego obrazu Polski zagranicą oraz kultywowanie polskich tradycji narodowych został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski nadany przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Za: www.prymaspolski.pl

Nadesłana korespondencja na 60-lecie PMK w Brazylii

SEKRETARIAT STANU Sekcja Pierwsza – Sprawy ogólne

Watykan, 11 listopada 2013 r.

Czcigodny Księżu,

Jego Świątobliwość Franciszek, powiadomiony o obchodach 60-lecia istnienia i działalności Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii, jednoczy się duchowo z Duszpasterzami i Wiernymi, i przesyła swoje ojcowskie pozdrowienie.

Podczas podróży do Brazylii w 1980 roku, błogosławiony Jan Paweł II, nawiązując do 150-letniej obecności Polonii w tym kraju, przypomniał: „Głęboko był zaszczerpiony Krzyż w sercach Waszych przodków, dziadów, ojców i matek, których wy jesteście dziedzicami i którzy w Was żyją dzisiaj. (...) Wiemy przecież dobrze jak ciężkie było ich życie na obcej ziemi. Opuszczali swój kraj z pustymi rękami, czasem może głodni. Wychodzili jednak z głęboką wiarą zaszczerpioną im przez ojców, z krzyżem, znakiem zbawienia głęboko wrośniętym w ich serca i to było ich siłą i zwycięstwem. (...) Zachowali język, wiarę, obrzędy i zwyczaje. Gdy tylko postawili swój dom, budowali kościoły czy kaplice (...). Robili to nie szczerpając ofiar. Budowali sami, ofiarowując pracę i materiały. Były tylko Chrystus mógł mieszkać wśród nich”. Błogosławiony Papież wzywał: „Nie przestawajcie pałtrzeć w Krzyż Chrystusa, w nim odnajdujcie samych siebie, wasz dzień dzisiejszy i jutrzejszy. Ze szczególnym apelem zwracam się do pokolenia młodego, do Was dzieci i młodzieży. Podejmujcie to dziedzictwo zdobyte i okupione trudem, praca, ofiarą i modlitwą Waszych przodków. Podejmujcie je i rozwijajcie. Pracujcie dla chwały Boga, dla dobra Waszego, dla dobra społeczeństwa i kraju, w którym żyjecie. Dla dobra Kościoła w tym kraju. Bóg jest z Wami, Kościół jest z Wami i będzie się starał, zgodnie ze swoją misją udzieloną mu przez Chrystusa, wychodzić naprzeciw Waszym potrzebom. Papież jest z Wami” (*Kurytyba, 5.07.1980*).

Ojciec Świąty Franciszek, czyniąc te słowa swoimi, jednoczy się w dziękczynieniu ze wszystkimi wspólnotami w całej Brazylii za 60 lat duszpasterstwa w Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii. Kapłanów, osoby konsekrowane i wszystkich wiernych obejmuje swoją modlitwą i, prosząc o modlitwę w Jego intencji, z serca udziela wszystkim swego Apostolskiego Błogosławieństwa.

Z wyrazami szacunku
+ Arcybiskup Angelo Becciu
Substytut

Przewielebny Ksiądz
Ks. Dr Zdzisław Malczewski SChr
Rektor
Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii
Rua Herminio Cardoso, 119
82600-200 Curitiba-PR
BRASILE

NUNCIATURA APOSTOLSKA

Prot. N. 3622/13 Brasília, 5 listopada 2013.

Czcigodny Księżu,

Jubileusz, który celebrujecie ważnym jest wydarzeniem eklezjalnym, które bez wątpliwości, odnowi życie chrześcijańskie wszystkich członków Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii. Modlę się o to, aby był to moment wzbudzenia nowej mocy wartości ewangelicznych w tym celu, aby promować wzrost zaufania, solidarności, wiary i innych wartości przeznaczonych, aby dać nowy blask ludzkiemu życiu i Królestwu Bożemu.

Wyrażam życzenie, aby celebrowanie 60 lat Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii stała się bodźcem do realizacji wysiłków duszpasterskich każdego z członków i, w kończącym się Roku Wiary, wzywam w sposób szczególny błogosławieństwa Wszechmogącego, abyście żyli w wierności wymaganiom własnej wiary.

Wyrażając z wielkim szacunkiem moje pozdrowienia wobec Jego Eksceleńcji Józefa Kowalczyka, Arcybiskupa Metropolity Gniezna, Prymasa Polski i Duchowego Protektora polskich emigrantów, pragnę zapewnić wszystkim o moich modlitwach przed Panem i wypraszać obfitych łask niebieskich przesyłam specjalne Apostolskie Błogosławieństwo.

Bratersko, w Chrystusie,

Arcybiskup Giovanni d' Aniello
Nuncjusza Apostolski

Czcigodny

Ks. Zdzisław Malczewski SChr
Rua Guilherme Ihlenfeldt, 1037
82620-035 Curitiba – PR

ORDYNARIUSZ DIECEZJI PORTO NACIONAL

Porto Nacional, 04 listopada 2013

Revmo.
Ksiądz Zdzisław Malczewski
Rektor Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii
Curitiba

Przewielebny Księżu Rektorze,
Serdecznie dziękuję za zaproszenie mnie do Kurytyby na uroczystości związane ze świętem Niepodległości Polski i 60. leciem Polskiej Misji w Brazylii.

Niestety z racji wcześniej przyjętych zobowiązań, których nie mogę odwołać nie będę mógł uczestniczyć w uroczystym świętowaniu wspomnianych rocznic pod przewodnictwem Prymasa Polski, Księdza Arcybiskupa Józefa Kowalczyka.

Łączę się z Wami modlitwa i najserdeczniej pozdrawiam. Niech to podniosłe świętowanie będzie naszą wspólną radością!

W Chrystusie Panu:
Biskup Romuald Maciej Kujawski
Ordynariusz Diecezji Porto Nacional (TO)

O polskiej poezji współczesnej w Brasílii

W ramach cyklicznego spotkania literackiego organizowanego przez Krajowe Stowarzyszenie Pisarzy Brazylijskich wykład nt. poezji Czesława Miłosza i Wisławy Szymborskiej wygłosił prof. Henryk Siewierski.

21 listopada w siedzibie Krajowego Stowarzyszenia Pisarzy Brazylijskich w Brasílii miało miejsce spotkanie z cyklu „Czwartki literackie”, do udziału w którym zaproszono eseistę, poetę i tłumacza literatury polskiej - prof. Henryka Siewierskiego. Wydarzenie zostało zainaugurowane przez Prezes Krajowego Stowarzyszenia Pisarzy Brazylijskich panią Kori Yaane Bolivia Carrasco.

W swoim wykładzie pt. „Polska poezja współczesna” Henryk Siewierski przybliżył brazylijskiej publiczności sylwetki i twórczość polskich noblistów, przeplatając swoje wystąpienie fragmentami poezji Miłosza i Szymborskiej. Publiczność oczarowała przede wszystkim pełna

dramaturgii interpretacja wiersza „Wietnam”. Po wykładzie nastąpiła sesja pytań i odpowiedzi oraz poczęstunek.

Podczas spotkania Ambasadę RP reprezentowała III Sekretarz Anna Józefowicz, która w imieniu Ambasadora podziękowała prof. Siewierskiemu za propagowanie polskiej literatury w Brazylii oraz pogratulowała mu sukcesów, m.in. nominacji do prestiżowej brazylijskiej nagrody literackiej Jabuti. Spotkanie było też okazją do poinformowania zgromadzonej publiczności o przystąpieniu Polski do rządowego programu brazylijskiego „Nauka bez Granic”, w rezultacie czego już od przyszłego roku na polskich uniwersytetach możemy się spodziewać dużej liczby brazylijskich studentów, co jeszcze bardziej przybliży oba kraje i zacieśni polsko-brazylijską współpracę. *Za: portalem Ambasady RP w Brasílii*

Wyjaśnienie redaktora

Periodyk „Echo Polonii Brazylijskiej” nie jest dofinansowywany przez jakąkolwiek instytucją wspierającą Polonię! Polska Misja Katolicka w Brazylii wydająca to czasopismo nie posiada żadnego zaplecza finansowego. Z początkiem tego roku liczyliśmy bardzo na wsparcie finansowe od jednej z organizacji pozarządowych w Polsce, która ma na celu, między innymi, wspieranie inicjatyw wydawniczych społeczności polonijnej. Niestety, mimo przesłania projektu wydawniczego w ubiegłym roku, nie otrzymaliśmy, do chwili złożenia tego numeru periodyku, żadnej odpowiedzi. Jeżeli nasze pismo ukazuje się to, dzięki wytrwałości redaktora oraz zrozumieniu i konkretnemu wsparciu finansowemu, jakiego udzielają sporadycznie nasi Czytelnicy z różnych regionów Brazylii. Otrzymuję wyrazy zrozumienia i wsparcia ze strony Przelozonego Prowincji – ks. Kazimierza Długosza SChr, któremu w tym miejscu bardzo dziękuję!

Błąd drukarski

W poprzednim numerze (5/2013) na stronie 2, przy obrazku bł. Jana Pawła II umieściliśmy informację o ogłoszeniu przez papieża Franciszka decyzji o kanonizacji Jana Pawła II i Jana XXIII i podaniu daty tej uroczystości. Przez niedopatrzenie, przy obrazku zamiast tekstu znalazła się ciemna plama! Drogich Czytelników bardzo przepraszam za to przeoczenie – redaktor „Echa”

Do siego roku !

Biuletyn „Echo Polonii Brazylijskiej” został przygotowany do druku w *Chalupniczej Oficynie Komputerowej ZM w Kurytybie*.
Nakład 500 egz. Projekt winiety: Eluta Stańko-Smierczalska z wydawnictwa „Hlondianum” w Poznaniu. PMK nie ponosi odpowiedzialności za treść artykułów autorskich. Zezwala się na dokonywanie przedruków pod warunkiem podawania źródła. Materiały do publikacji prosimy przesyłać na adres siedziby rektora PMK: Rua Gilherme Ihlenfeldt, 1037 - 82620-035 Curitiba – PR
lub na adres elektroniczny: revista@polonicus.com.br; reitor@polska-misja.com.br
www.polska-misja.com.br